

Opgave 2 Crisis in krantenland?

Bij deze opgave horen tabel 1 en grafiek 1 en de teksten 6 tot en met 8 uit het bronnenboekje.

Inleiding

De oplages van de gratis en betaalde dagbladen blijven dalen (tabel 1 en grafiek 1). Ook radio- en tv-zenders staan onder financiële druk. Wat zijn de oorzaken en wat de gevolgen van de crisis in deze branche? (tekst 6).

De commissie-Brinkman adviseerde de minister over de wijze waarop de overheid uitgeverijen kan helpen bij het innoveren van kranten en deed een aantal aanbevelingen (tekst 7). Ten slotte komt de vraag aan de orde: is er met de komst van internet nog wel behoefte aan (kwaliteits)journalistiek? (tekst 8).

Bekijk tabel 1.

In tabel 1 zijn de landelijke dagbladen opgenomen. Je kunt dagbladen op verschillende manieren indelen, bijvoorbeeld in massakranten en kaderkranten.

- 3p **13** Deel de negen landelijke betaalde dagbladen uit tabel 1 in volgens de indeling 'kaderkrant' of 'populaire massakrant'.

Bekijk tabel 1.

- 2p **14** Geef van elk van de twee onderstaande beweringen aan of deze juist is of onjuist. Gebruik gegevens uit tabel 1 om je keuzes toe te lichten.

- 1 Alle landelijke dagbladen met een liberale kleur zien hun oplage dalen.
- 2 Alle landelijke dagbladen van orthodox-christelijke signatuur zien hun oplage dalen.

Lees de regels 1 tot en met 41 van tekst 6.

Het verlies van lezers kan leiden tot een lagere oplage (regels 15-17).

- 2p **15** Beschrijf de volgende twee stappen in de 'neerwaartse oplagespiraal' en betrek bij elke stap een of meer regels uit de tekst.

De commissie-Brinkman stelt in haar eindrapport: "De Tijdelijke Commissie Innovatie en Toekomst Pers heeft ervaren dat de perssector er in Nederland in economische zin slecht voorstaat, en maakt zich zorgen over de toekomst van de journalistiek. Deze is essentieel voor de goede werking van een democratie, terwijl de 'nieuwe media' (...) nog onvoldoende (...) voorzien in de essentiële functies."

- 2p **16** Geef twee redenen waarom 'pluriforme, betrouwbare en kwalitatief goede informatievoorziening' van wezenlijk belang is voor een democratische samenleving.

Lees tekst 7.

De commissie-Brinkman deed een aantal aanbevelingen hoe media te innoveren. Critici van aanbeveling 1 vinden dat de internetgebruiker niet hoeft te betalen voor de financiële nood van de krant. Al eerder (met het instellen van het Stimuleringsfonds voor de Pers) vochten voor- en tegenstanders een principiële debat uit over de rol van de overheid op het terrein van de pers.

- 2p **17** Geef een argument vóór en een argument tegen het steunen van de pers door de overheid.

Lees de regels 42 tot en met 57 van tekst 6.

De economische crisis van 2008 gaat ook aan andere takken van journalistiek niet voorbij. Ook journaaldiensten bij radio en televisie ontkomen niet aan bezuinigingen. RTL Nieuws blijkt het het moeilijkst te hebben.

- 2p **18** Geef een reden waarom RTL (Nieuws) gevoeliger is voor een economische crisis dan NOS (Nieuws).

De programmawisseling van BNR (regel 60) past binnen de kritiek van J. Blokker en anderen op de Nederlandse journalistiek. Zij vragen zich af of de actuele dagbladcrisis niet beter een 'crisis van de journalistiek' genoemd kan worden. Kwaliteitsjournalistiek moet steeds voldoen aan een aantal journalistieke normen, bijvoorbeeld aan de norm 'het scheiden van feiten en meningen'.

- 2p **19** Noem twee andere journalistieke normen waaraan kwaliteitsjournalistiek moet voldoen.

Lees de regels 1 tot en met 14 van tekst 8.

De vraag is of burgers met de komst van internet nog wel kwaliteitsjournalistiek nodig hebben. Zij kunnen zelf hun krant samenstellen uit al het nieuws dat internet hun biedt. Maar Van Groesen wijst daarbij op het gevaar van "het versmalde venster van zijn favoriete nieuws".

- 2p **20** Bij welk begrip uit de communicatiewetenschap sluit de bovenstaande opmerking van Van Groesen het beste aan?
Licht dit begrip toe en betrek daarbij ook het begrip referentiekader.

Lees de regels 24 tot en met 42 van tekst 8.

Van Groesen constateert dat de dagbladsector te marktgericht is geworden.

- 2p **21** Welke twee gevolgen van de marktgerichtheid herken je in de regels 24-42?
Licht elk van beide antwoorden toe met een citaat.

Opgave 2 Crisis in krantenland?

tabel 1

Totaal verspreide oplage dagbladen (3e kwartaal 2008)

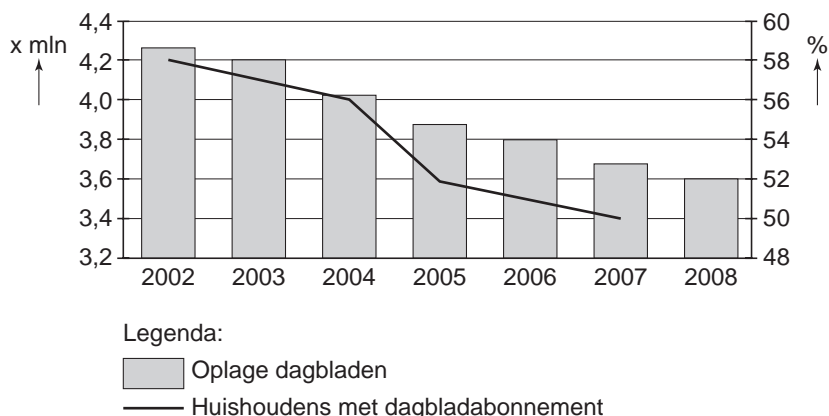
Titels	Oplage 3e kw 2008 bron HOI	Oplage index tov 3e kw 2007
Betaalde dagbladen		
AD	460.288	95,8
Het Financieele Dagblad	63.348	99,3
Nederlands Dagblad	32.128	102,1
NRC Handelsblad	211.317	94,8
NRC.Next	80.413	101,4
Reformatorisch Dagblad	55.592	98,0
De Telegraaf	718.833	97,5
Trouw	103.797	98,5
de Volkskrant	258.569	96,1
Het Parool*	88.356	100,0
Totaal betaalde regionale dagbladen	1.520.448	
Totaal betaalde dagbladen	3.593089	97,6

* Het Parool wordt niet tot de landelijke bladen gerekend

Totaal verspreide oplage dagbladen (3e kwartaal 2008)

Gratis dagbladen		
DAG	355.234	104,1
Dagblad De Pers	301.827	65,5
Metro	487.736	101,8
Splts	362.353	100,7
Totaal gratis dagbladen	1.507.150	91,8
Nederlandse Staatscourant	4.678	90,4
Totaal dagbladen	5.104.917	95,8
Zondagbladen		
De Telegraaf op zondag	674.727	98,1
De Twentsche Courant Tubantia op zondag	46.922	100,8
Totaal zondagbladen	721.649	98,2

grafiek 1

www.hoi-online.nl

tekst 6

“Er zit nauwelijks nog vet op”

Morgen presenteert de commissie-Brinkman haar advies voor versterking van de journalistiek. Wat merken de lezer, luisteraar en kijker van de crisis in deze branche?

De *Volkscrant* kijkt dit jaar nog tegen twintig ontslagen aan en het noodlijdende *AD* stuurt 124 van de 421 redacteuren de straat op. Ook *Trouw* ontkomt niet aan bezuinigingen en laat alle mensen met een tijdelijk contract gaan.

De kwaliteitsjournalistiek in de geschreven pers staat al langer structureel onder druk; steeds minder mensen, vooral jongeren, lezen een krant. Teruglopende advertentie-inkomsten en het aanbod van gratis nieuws op internet maken het kranten, maar ook de televisie en radio moeilijk. Niet voor niets gaf minister Plasterk (media) daarom de commissie-Brinkman opdracht om te onderzoeken hoe de media kunnen innoveren en welke maatregelen kunnen helpen een pluriforme pers te behouden.

De economische crisis komt daar nu bovenop. Kwaliteitsmedia moeten goedkoper en door minder mensen worden gemaakt. Wat merkt de lezer, kijker of luisteraar daar uiteindelijk van?

Nu al springt in het oog dat journalistieke producten dunner worden, of worden samengevoegd tot goedkopere varianten. “Je moet korten waar het geen pijn doet”, zegt hoofdredacteur Pieter Broertjes van *de Volkscrant*. “Goedkoper produceren scheelt me anderhalf miljoen euro per jaar. Dat doe ik liever dan veertig [redacteuren] ontslaan.”

Het aantal geschrapte pagina’s in kranten valt nog mee en de minuten nieuws op radio en tv blijven ongeveer hetzelfde, maar hoe nieuws vormgegeven wordt, is aan het veranderen. NOS Nieuws voelt nu geen probleem, omdat het binnen de publieke omroep het hele jaar een vast budget heeft, maar het commerciële RTL Nieuws

55 draait nu al elke euro om. “We maken steeds de afweging of ergens een cameraploeg heen moet, of dat een interview kan via een telefoon-verbinding. Er zit nauwelijks nog vet op”, zegt hoofdredacteur Harm Taselaar. De inhoudelijke verandering blijkt al sterk bij de zakelijke nieuwszender

60 BNR Nieuwsradio. Zo is het journalistieke reportageprogramma ‘De Frontlinie’ vervangen door een discussieprogramma met mensen aan de telefoon. “De duiding heeft ingeleverd, er is
65 minder journalistiek en meer entertainment”, geeft hoofdredacteur Van Gessel toe. (...)

naar: Trouw, 22 juni 2009

tekst 7

Enkele aanbevelingen van de commissie-Brinkman:

- 1 Een heffing van enkele euro's per jaar op internetabonnementen. Zo kunnen innovaties van dagbladen gefinancierd worden. Voor de consument wordt het duidelijk dat nieuws en nieuwsgaring niet gratis zijn.
- 2 Programmagegevens moeten openbaar beschikbaar worden, zodat niet alleen omroepen maar ook andere media hier wat mee kunnen doen.
- 3 Versoepeling van de bepalingen rondom persconcentratie. Dit biedt de mogelijkheid voor dagbladen om de distributie gezamenlijk te regelen.
- 4 Samenwerking tussen dag-, opinie- en nieuwsbladen en de publieke omroep om samen innovaties te bewerkstelligen, zoals gezamenlijke internetdiensten.

naar: www.commissie-brinkman.nl/rapport/de-volgende-editie/

tekst 8

De juiste vraag is: wat is nieuws?

Via internet hebben burgers toegang tot alle informatie die zij wensen om iedere dag zelf hun eigen, persoonlijke krant samen te stellen. Deze toename van
5 het aantal nieuwsbronnen kent echter een keerzijde. Volgens sociologen kan een dergelijke 'Daily Me' een gevaar inhouden voor de democratie, omdat de mens geneigd is slechts het versmalde
10 'venster' van zijn favoriete nieuws te openen en zich af te sluiten voor andere opinies. Dit kan leiden tot gebrek aan begrip, miscommunicatie en uiteindelijk tot intolerantie.

15 Vergeefs zoeken wij bij 'Brinkman' een pleidooi voor kwaliteitsjournalistiek. Het woord komt in het rapport niet voor. De commissie komt niet verder dan de mening dat de krant "de binding met de
20 lezers kan versterken door bijvoorbeeld binnen bepaalde thema's diensten (symposia, themareizen) en producten (wijn, dvd's) aan te bieden."

25 Wat is nieuws, is de vraag die zich opdringt. De dagbladsector achtte de opkomst van de digitale media zo bedreigend dat men te gemakkelijk is meegegaan in de rage van entertainment, sensatie waardoor veel vertrouwde lezers zijn afgehaakt en nieuwe
30 lezers wegblijven. Aandacht voor het serieuze nieuws is deels al ingewisseld voor kopeergedrag van weetjes die meer met roddels dan met nieuws te maken hebben.

35 De stiekeme zoen van Wesley en Yolenthe wordt massaal door de media rondgepompt, zowel door de gedrukte, de audiovisuele als de digitale media, en staat ver af van de verantwoordelijke
40 rol die de media in een democratische samenleving moeten spelen.

45 Het is pijnlijk om in het rapport-Brinkman een verwijzing naar de onafhankelijkheid van de journalistiek te moeten missen (...)

naar: een artikel door Jan van Groesen namens de Stichting Media-ombudsman Nederland; bron: de Volkskrant, 28 september 2009 (sterk ingekort)